

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics., 2014; 10(162): 35-39
УДК 339.9.01
JEL B 41

Л. Кудирко, канд. екон. наук, проф.
Київський національний торговельно-економічний університет, Київ

ПОДОЛАННЯ "ІНФОРМАЦІЙНИХ РОЗРИВІВ" В ОСВІТНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

У статті здійснено аналіз підходів щодо відповідності методологічної спадщини теорії макро – та мікроекономіки викликам сучасного світогосподарського розвитку. Аргументовано положення щодо необхідності розширення методологічного інструментарію для аналізу новітніх процесів та явищ на наднаціональному рівні. Обґрунтовано доцільність посилення міждисциплінарного підходу в їх оцінці, що забезпечить формування більш об'єктивного та комплексного розуміння природи та механізмів трансформації міжнародних економічних зв'язків в сучасну добу, а відтак, підвищення якості фахової підготовки економістів-міжнародників.

Ключові слова: мікроекономіка, макроекономіка, стандартна модель *econometrics*, інституційно-еволюційний аналіз, економічна генетика, наноекономіка, міждисциплінарний підхід.

Постановка проблеми. Модернізація вітчизняної освітньої сфери невід'ємна від її активної інтеграції в глобальний інформаційний простір, оновлення змісту та методології вивчення навчальних дисциплін. Зокрема мова йде про нагальну проблему включення новітніх досягнень світової економічної науки в тло навчальних програм економічних дисциплін, у тому числі, міжнародної економіки та дотичних до неї навчальних предметів. Для вирішення таких завдань сучасній вітчизняній науці не бракує ні потенціалу, ні бажання. Разом з тим існує ціла низка проблем, які можна ідентифікувати як "інформаційні розриви", які здатні ускладнити перебіг процесів швидкого переходу на сучасні засади економічної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми модернізації засад економічної освіти в умовах трансформаційних змін сьогодення, її завдань та пріоритетів знайшли своє відображення у цілій низці публікацій та виступів вітчизняних науковців В.Базилевича, В.Бодрова, В.Гейця, Л.Губерського, С.Квіта, Д. Лук'яненка, А.Мазараки, Т.Мельник, Є. Савельєва, А. Старостіної, В.Сіденка, І.Радіонової, А.Чухна, Т.Циганкової та інш.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість публікацій з окресленої проблематики передбачають визначення ключових завдань сучасної освіти та університетської науки з огляду загальних підходів та передумов. На наш погляд, наразі бракує досліджень, що звужують спектр досліджень у напрямку конкретизації проблем та механізмів їх подолання в розрізі окремих напрямів спеціалізації економічної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із важливих проблем, яка потребує врахування в сучасних умовах при викладанні дисциплін економічного спрямування для підготовки економістів-міжнародників – це виклики, які можна ідентифікувати як "інформаційні розриви". Під ними ми розуміємо невідповідності концептуального, методичного тощо походження, що виникають у перебігу викладання базових та суміжних дисциплін спеціалізації. До таких викликів варто віднести перш за все:

- проблему досягнення балансу між нормативним та позитивним підходом в аналізі сучасних світогосподарських процесів та явищ;
- врахування еkleктизму в методології досліджень, відсутність єдиних теоретичних засад для їх оцінки,
- певне "дублювання" матеріалу в окремих дисциплінах спеціальності;
- своєчасне реагування на "інформаційні деформації" з огляду на відмінності даних національної і міжнародної статистики, появу новітніх зарубіжних теорій та концепцій, що відбивають сучасний стан розвитку

міжнародної економіки в цілому та механізмів її функціонування, та які здатні як розкрити нові аспекти проблематики, так і поставити під сумнів традиційні положення економічної науки, що формують базис дисципліни спеціалізації.

Враховуючи комплексний, всебічний та дійсно складний характер окресленої проблематики, пропонуємо сфокусувати увагу на двох перших викликах, пов'язаних із питаннями посилення взаємозв'язку між теорією та практикою міжнародної економіки як науки та дисципліни (баланс між нормативним та позитивним підходом) та пошуку адекватного методологічного та методичного інструментарію для пояснення процесів міжнародної економічної статистики та динаміки (врахування методологічного еkleктизму).

На наш погляд, наразі перед міжнародною економікою як дисципліною постають щонайменше такі основні завдання: по-перше, використовуючи положення класичної та сучасної економічної науки, її теоретичні розробки та інструментарій, сформулювати цілісну концепцію розвитку глобальної економіки початку ХХІ ст. та визначити передумови та тенденції трансформації світогосподарських зв'язків;

- по-друге, застосувавши ці концептуальні засади для аналізу коротко-та довгострокових тенденцій розвитку міжнародної економіки, виявити ті ключові змінні, вплив яких здатен привести до трансформацій тектонічного рівня, які нині переживає вона та національні економіки як її складові;

- по-третє, узагальнити причини глобальної трансформації системи торговельно-економічних, інвестиційних, науково-технічних, фінансових взаємозв'язків між країнами світової спільноти та визначити можливості побудови системи їх ефективного регулювання з метою як убезпечення від руйнівних наслідків глобального впливу, так і збереження, а за можливості і посилення, позицій національної економіки в міжнародній системі координат.

Сучасна міжнародна економіка ґрунтується на безперечно багатій спадщині макро-та мікроекономіки, відповідним їм методології та інструментарію. Разом з тим все більш актуальною постає постановка питань щодо фундаментального розуміння того, яким чином взагалі формується система знань про сучасне економічне буття, тим більше, що стосується міжнародних форм його прояву. Мова йде про балансування в рамках економічної теорії, і відповідно, міжнародної економіки як її складової, між двома сформованими підходами: позитивною і нормативною мікро- та макроекономікою. Попри те, що відокремлення на позитивну і нормативну частину сталося ще на початку ХХ століття, нині такий

підхід зберігся донині і викликає цілу низку суперечностей в перебігу викладання дисциплін.

Нагадаємо, що позитивний підхід передбачає наукове пояснення ситуації, що склалася і прогнозування подальшого економічного розвитку. При позитивному аналізі немає жодних оціночних суджень. Головне – це пізнання логіки і закономірностей світового економічного розвитку. Позитивний аналіз прагне виявити причинно-наслідкові залежності між економічними явищами, ступінь впливу тих чи інших структур на загальний стан відкритих економічних систем. При дослідженні економічного явища домінують кількісний аналіз і функціональний підхід. У позитивному аналізі на першому місці знаходиться насамперед діагностика економічного процесу. Ми отримуємо відповіді на конкретні запитання: "що ми маємо насправді?", "Що будемо мати в найближчому майбутньому?" За таких обставин можемо сформулювати висновок щодо позитивного аналізу в міжнародній економіці – це своєрідна "історія зростання" та інтегрованості господарюючого суб'єкта як складової міжнародного економічного упорядкування.

Нормативний аналіз, навпаки, зазвичай містить оцінкові судження – на кшталт "позитивні чи негативні наслідки це має", "справедливо чи несправедливо", зачіпає питання соціальної справедливості. Тут ми поступово підходимо і до головного питання "що має бути?". Саме з таких позицій намагаються визначити ідеальний стан та механізм взаємодії внутрішньої та зовнішньої рівноваги, симетричності розподілу переваг міжнародного поділу праці між всіма країнами тощо. Більше того, при нормативними підході прагнуть довести, якою має бути ситуація, тобто до якого ідеального стану слід прагнути з урахуванням здорового глузду і рекомендацій економічної науки. Але при цьому ми стикаємося ще з одним парадоксом: перебіг міжнародних економічних процесів оцінюють з урахуванням того чи іншого соціального критерію, але система цінностей, яка виступає в ролі такого критерію, впливає з домінуючого в тому чи іншому суспільстві політичного, філософського або релігійного світогляду.

Звичайно, для викладача при поясненні механізмів функціонування міжнародних ринків товарів, робочої сили, капіталу більш зручним є використання традиційних для нормативного підходу моделей економічної рівноваги, і перш за все з огляду їх зрозумілості та простоти для студентської аудиторії. Разом з тим при розгляді новітніх проявів та тенденцій розвитку міжнародних економічних зв'язків виявляється домінуючим вплив не кон'юнктурних, а інституціональних, політичних тощо факторів, які практично деформують бездоганні у теоретичних моделях фактори пропозиції та попиту. І в цьому сенсі дійсно важливим завданням викладача є досягнення збалансованості у використанні методичного інструментарію задля пояснення складних та мінливих процесів міжнародного економічного розвитку, виокремлення сутності процесів попри вплив багаточисельних контртенденцій.

Не менш важливим питанням в перебігу викладання міжнародної економіки є використання адекватного інструментарію дослідження. Традиційно міжнародну економіку як дисципліну відносять до фундаментальних дисциплін. Разом з тим, ціла низка дослідників [1], в т.ч. один із визнаних та авторитетних на теренах СНД автор сучасного підручника "Міжнародна економіка" А. Кіреєв зауважує, що в умовах зростання економічної взаємозалежності значення теорії міжнародної економіки виходить за рамки виключно фундаментальних положень та постулатів економічної теорії в форматі мікро-та макроекономіки. Вона починає вбирати окремі, і

досить істотні, елементи як базової теорії ринкової економіки, так і прикладних бізнес-дисциплін, поступово перетворюючись в універсальну теорію відкритої економіки, яку можна використовувати для пояснень механізмів інтегрування країн в світовий економічний простір і сфер їх економічної взаємодії.

Слушною, на наш погляд є позиція вітчизняного дослідника Савельєва Є., який презентує міжнародну економіку в розрізі теорії міжнародної торгівлі та фінансів як концепцію неокласичного синтезу "майнстріму" (mainstream), що об'єднує положення не лише неокласичної, але і неокейнсіанської моделей, включаючи досягнення "нових класиків", і теорію раціональних очікувань[2]. Але він також зазначає, що для осмислення міжнародної економіки як галузі знань, потрібно усвідомити відмінностей її предмета від предмета вивчення мікро-та макроекономіки. Таке загострення проблеми впливає з того, що міжнародна економіка "вийшла" з цих наук, поступово набувши статусу самостійної частини економічної теорії. Це відбулося в ході розвитку економічної думки, яка відобразила вплив на національні внутрішні економічні процеси міжнародних відносин – від відмінностей в забезпеченості факторами виробництва і наявності певних конкурентних переваг до встановлення обмежень на кордонах для потоків товарів, послуг і факторів виробництва в юридичних, митних та комунікаційних формах.

Погоджуючись з позицією зазначених вище дослідників, конкретизуємо, що на наш погляд, необхідність певного розширення при вивченні сучасної міжнародної економіки "дослідницького поля" та інструментарію дослідження за рамки мікро-та макроекономіки в форматі есоnomics, зумовлена перш за все тим, що в перебігу останніх десятиліть і в світовій економіці в цілому, і в окремих її елементах (національних економіках) та сегментах, можна спостерігати якісні зміни, які не завжди можуть бути пояснені виключно в рамках зазначеної теоретичної парадигми [3]. Згідно базових підходів есоnomics в якості об'єкта дослідження традиційно включають алокацію обмежених ресурсів, що задовольняють масові потреби при раціональній поведінці індивіда (homo economicus), наявності достовірної інформації та відсутності так званого фактора "невизначеності", а також трансакційних витрат. Разом з тим можна навести цілу низку аргументів, які вказують на необхідність використання підходів та тлумачень, які враховують новітні зміни та зрушення. Мова йде про наступне.

По-перше, кінець ХХ-початок ХХІ ст. засвідчив відчутні зміни в природі факторів сучасного виробництва. Апелювання до причин та факторів конкурентоспроможності економік країн-нинішніх світових лідерів як представників постіндустріального суспільства, засвідчує, що вони ґрунтуються на таких ресурсах, як знання, культурні цінності, know how, велика частина з яких продукуються творчою діяльністю у вигляді інформаційних продуктів. Їх наразі відносять до найбільш дорогих та найважливіших для прогресу економіки ХХІ ст. ресурсів. Вони є: необмеженими в тому сенсі, що знищити інформацію в процесі споживання не можна, її можуть споживати всі і нескінченно без шкоди для самого продукту; унікальними (вони є продуктом творчої праці і щоразу як задовольняють, так і створюють нову потребу); невідтворюваними, але тиражованими при мінімальних витратах (наприклад, витрати для тиражування найскладнішого інформаційного продукту; всесвітні інформаційні мережі роблять ці витрати ще меншими). Відповідно і потреби у все більшій мірі стають унікальними і постійно змінюються і, крім того, дуже далеко йдуть від утилітарних благ і

послуг. Економічне життя протікає в умовах, де невідзначеність є ключовим чинником.

По-друге, якісні зміни стосуються технологічних зрушень: на зміну індустріальним технологіям йдуть інформаційні, на зміну репродуктивній праці в сфері індустрії приходить творча діяльність. Змінюється і структура суспільного виробництва: в країнах, що посідають чільне місце в ієрархії світової економіки спостерігається не просто нарощування масштабів сфери послуг, шляхом реалізації комплексних регуляторних програм вони перетворюються на економіки, "що орієнтуються на знання" [4]. Серед найважливіших стимулів і обмежень економічної життєдіяльності навіть у країнах, що базуються на ринкових цінностях, все більшого значення набувають не тільки критерії прибутку, а й так звані "неекономічні" глобальні цінності та проблеми [5] (екологічні, гуманітарні, геополітичні тощо).

По-третє, новітні технологічні трансформації створюють передумови для змін в основах економічних взаємозв'язків як на національному, так і наднаціональному рівнях. Міжнародна практика засвідчує обмеженість прояву та функціонування моделі досконалого ринку в більшості сегментів світової торгівлі (конкуренція, еквівалентність обміну і т.п.), має місце невідчужуваність продукту творчої праці в системі міжнародного науково-технічного обміну; по-іншому розподіляються витрати виробництва через механізм трансфертного ціноутворення в мережах транснаціональних компаній тощо [6].

В-четверте, трансформаційні зміни пов'язані і з формуванням складної та суперечливої системи відносин та власності на всіх ієрархічних рівнях сучасної світової економіки. Вірогідно найбільш очевидно ці трансформації виявляють себе в діяльності одних із ключових та впливових суб'єктів глобальної економіки – транснаціональних корпорацій (ТНК). Цим гігантським корпоративно-фінансовим угрупованням притаманна структура "багатоканальних" вертикальних зв'язків і влади (на ТНК припадає близько 1/3 світової торгівлі, 1/10 частини глобального ВВП та близько 70% світових прямих іноземних інвестицій [7], що за обсягами багатократно перевищує бюджети багатьох країн). Кожне з таких угруповань включає кілька структурних рівнів, пов'язаних між собою складною системою каналів влади. Підгрунтя ієрархії формують прошарок найманих працівників (близько 70 млн. осіб найманих працівників в мережах ТНК), що перетворюються на замкнуту касту корпоративних службовців даної системи компаній ("фірмародина"), залежних в багатьох випадках від неї не тільки економічно, а й соціально. ТНК володіють не тільки власністю, фінансами та адміністративною владою, а й насамперед інформацією і розгалуженими каналами впливу на владні структури на національному та наднаціональному рівнях.

В-шосте, структура сучасної світової соціально-економічної системи давно вже стала системою відносин не тільки між державами, а й між ТНК і всередині них ("внутрішньофірмових"); ці відносини регулюються на наднаціональному рівні і за особливими законами; в світі формуються складні симбіози розвинених держав і країн, що розвиваються; ця система пронизана специфічними суперечностями (і не тільки "Північ-Південь"); в світовому господарстві функціонує не тільки єдиний світовий фінансовий ринок, але і єдина (хоча і глибоко суперечлива) система глобальних політико-економічних відносин. Остання принципово не може бути механічно віднесена до сукупності національних ринкових економік, пов'язаних відносинами зовнішньої торгівлі і рухом валют.

Як бачимо, ті системні зрушення, що відбуваються в національних економіках та світовому господарстві в

цілому вочевидь не можуть бути відкоментовані та пояснені в рамках усталених положень есономіс. Більше того, в рамках нинішніх курсів макроекономіки у форматі стандартної моделі есономіс на міжнародну складову розвитку сучасних національних економік відводиться кілька заключних тем, виводячи світову економіку в особливий курс. Але проблема в тому й полягає, що для розуміння специфіки сучасної міжнародної економіки як єдиного цілого, теоретичні постулати і моделі есономіс потребують доповнення як в розрізі предмету, так і з огляду інструментарію дослідження законів і протиріч глобальних політико-економічних відносин.

Так, якщо вести мову предметно щодо можливостей об'єктивного та всебічного аналізу ключового суб'єкта міжнародної економіки – ТНК, то варто визнати очевидні складнощі в ідентифікації його ролі та механізмів впливу на національний та глобальний розвиток. Адже "каналами" соціально-економічних зв'язків і розподілу влади [8] між рівнями та складовими елементами мережі ТНК стають не просто "пучки" прав власності, а й контроль за інформацією, відносини управління і планування, складна "піраміда" внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю, адміністративного та іншого позаекономічного регулювання, особиста унія, психологічний і культурний клімат і навіть "ідеологія" фірми; ринкові відносини (наприклад, трансфертні ціни) у рамках цих складних комплексів відіграють скорше підпорядковану, ніж ключову роль. "Внутрішнє" життя такої структури стає важливою частиною предмета соціо-політико-гуманітарно-орієнтованої економічної теорії (а не тільки менеджменту), адже значна частина економічних процесів і відносин, що визначають реальний вигляд міжнародної економіки, складається саме там. Ці процеси і відносини вже не можна описувати як виключно внутрішньофірмові відносини або власне менеджмент: в їх рамках і навколо них складається комплекс економічних (розподіл ресурсів, доходів та відносин власності, відтворювальні пропорції, організація і мотивація праці), соціальних (внутрішньокорпоративні "класи", спосіб життя, цінності, міжособистісні відносини і відносини між соціальними групами, стратифікація) і вольових відносин, що складають один з ключових аспектів реального соціально-економічного життя сучасного світу [9].

Все ж таки не хотілося, щоб сформувалося враження про заперечення напрацьованого десятиліттями методологічного та методичного інструментарію мікро-та макроекономіки в форматі есономіс для аналізу сучасних світогосподарських процесів. Проблема підбору адекватного інструментарію як для дослідження так і використання в навчальному процесі пов'язана перш за все не стільки з вадами та обмеженістю традиційного інструментарію мікро-та макроекономіки, але й з турбулентним характером самого об'єкта та предмета дослідження, який в кілька останніх десятиліть зазнає суттєвих змін.

Складність і різноманіття сучасних проблем розвитку відкритих національних економік та міжнародної економіки в цілому зумовлюють підвищений науковий інтерес до вибору засобів, методів та механізмів їх пізнання. Наразі все більше число дослідників приходять до висновку про необхідність та доцільність інтеграції наукових досягнень у різних напрямках економічної науки, зокрема економічної теорії (мікро-та макроекономіки) та навіть галузях знань (менеджмент, соціологія, генетика, екологія тощо).

Наразі розвиток глобальної та національно-економічної систем протікає в тісному та суперечливому взаємозв'язку "природа-людина-суспільство", що робить об'єктивним залучення до інструментарію економічної

теорії досягнень та напрацювань соціології, філософії, генетики, екології та інших наук. Перетин наукових інтересів представників зазначених наук є можливим при використанні інституційно-еволюційного підходу до дослідження міжнародних соціально-економічних та виробничо-інвестиційних процесів, що спирається на принципи спадковості, мінливості і природного відбору. Національна економіка при цьому розглядається як відкрита система, що еволюціонує та трансформється під впливом факторів ендегенного (внутрішнього) та екзогенного (глобального) походження. Системний характер функціонування національної та міжнародної економічної сфер формує методологічну основу їх аналізу, в рамках якої інтегруються системно-синергетичні та природні підходи, що дозволяють моделювати механізми самоорганізації, організації і трансформації складних систем [10].

У свою чергу, згідно діалектики наукового знання, виникають нові напрями досліджень, об'єктом дослідження яких є окремі елементи або етапи розвитку національно-економічної системи: індивіди і їх потреби, інститути та інші ендегенні фактори, а також їх взаємовплив з еволюційними процесами в міжнародній економіці. Так, наразі активний поштовх отримали еволюційна економіка (Уінтер С., Нельсон Р.) [11], економічна генетика і наноекономіка (Болдінг К., Іншаков О.) [12]. Особливого значення набуває інституціональний підхід для дослідження міжнародних соціально-економічних процесів.

Виправданим інструментом дослідження та пояснення процесів національної економіки в систему світогосподарських зв'язків є моделювання. За допомогою реальних або уявних конструкцій, що віддзеркалюють об'єктивну реальність, можна одержати додаткову інформацію про об'єкт дослідження, а отже, на вищому науковому рівні вирішити поставлені завдання.

Разом з тим не варто забувати про певні вади та обмежені можливості моделювання як інструменту дослідження світогосподарських зв'язків: абстрагування від низки чинників, які можуть мали вагомий вплив на перебіг світогосподарських процесів, введення певних обмежень та ін., внаслідок чого модель лише схематично характеризує той чи інший оригінал. Так, досить поширеною передумовою більшості теоретичних моделей міжнародної торгівлі є наявність ринку досконалої конкуренції та відсутність транспортних витрат при здійсненні зовнішньоторговельних трансакцій. Зрозуміло, що в сучасних умовах нехтувати цими обмеженнями вкрай тяжко, а відтак сформувати об'єктивну картину міжнародних економічних зв'язків досить тяжко.

Попри зазначене, все ж таки моделювання в наукових і практичних розробках є досить ефективним методом дослідження й сприяє підвищенню його науковості та конструктивності. Цьому сприяє також той факт, що модель, є видовим поняттям системи, яка найбільш точно відображає сукупність економічних зв'язків сучасної міжнародної економіки.

Одним із найбільш поширених видів моделей, які використовуються приблизними позитивного підходу до аналізу сучасних світогосподарських зв'язків, є математичні моделі в поєднанні з економічними методами. Разом вони утворюють економіко-математичне моделювання [13]. Світогосподарські процеси є динамічною підсистемою функціонування світової економіки зі складною організацією, яка відображає зовнішньоекономічну діяльність держав і структурних підрозділів їхніх господарств, що базуються на міжнародному географічному поділі праці.

Вони характеризуються динамізмом у часі та просторі, мають галузеву і територіальну структуру. Ці сто-

рони зовнішньоекономічної діяльності легко піддаються математичній формалізації, яка зберігає ідентичність реальних співвідношень та масштабність складових явищ і процесів, що досліджуються в часовому і просторовому аспектах. На цій основі за допомогою математичних і математико-статистичних методів можлива побудова економіко-математичних моделей, які досліджують і встановлюють конкретні економічні закономірності та взаємозалежності, що спостерігаються у світогосподарських процесах. Економіко-математичне моделювання є синтезом трьох галузей знання: економічної теорії; математики; статистики.

Економіко-математичне моделювання при аналізі сучасних відкритих економік може використовуватися на трьох рівнях [14].

Перший рівень зводиться до формалізації окремих економічних понять, тобто кількісної оцінки явищ і процесів, які раніше не піддавалися математичним описам. Завдяки економіко-математичним моделям першого рівня стає можливим відповісти на запитання – як багато?

Другий рівень економіко-математичного моделювання дає змогу розкривати наявні зв'язки і залежності у процесах, що відбуваються, і допомагає відповісти на запитання – які взаємозв'язки? Зв'язки бувають функціональні (лінійні залежності) та кореляційні.

Функціональні (лінійні) залежності дозволяють визначити, наприклад, зв'язок між рівнем цін на окремому сегменті світового ринку товарів на обсягом сукупної пропозиції зазначеного різновиду товарів з боку країн експортерів. Кореляційна залежність (від фр. *correlation* – зв'язок) характеризує види зв'язків, що не мають функціональної (лінійної) залежності. Наприклад: обсяги виробництва ВВП і розміри експорту; обсяги залучених ПІІ і стан платіжного балансу.

Третій рівень економіко-математичного моделювання пов'язаний із дедуктивною (уявною) побудовою моделі, що відображає сутність явищ і процесів, які відбуваються в тій або іншій досліджуваній системі, й дає змогу відповісти на запитання – у чому причина?

При цьому досить плідним є запозичення математичних формул з точних наук (наприклад, із законів фізики, теорії гравітації – для моделювання просторових економічних взаємодій та ін.).

Враховуючи взаємопов'язаний характер процесів та явищ в сучасній системі міжнародних економічних відносин, в останні роки отримали поштовх зарубіжні дослідження на основі мережевого аналізу [15]. Традиційно мережевий аналіз використовується в таких галузях науки як епідеміологія та соціологія. Мережевий аналіз – це набір методів, що описують стан вузлів в мережі і дають оцінку структури мережі в цілому. Чому ж власне методологія, яка використовується в епідеміології для дослідження поширення хвороб стала інструментарієм дослідження багатьох міжнародних господарських, зокрема, фінансових зв'язків? Справа в тому, що мережевий формат зв'язків притаманний і окремим сегментам та складовим глобальної економіки, зокрема світовій фінансовій системі.

Формуючими елементами мережі є вузли (що представляють економічних суб'єктів, фінансових посередників, міжнародні фінансові центри, країни тощо) та зв'язки (або ребра) між ними (відносини між вузлами, наприклад, відносини власності, відкриті позиції або потоки). Мережевий аналіз розглядає фінансову систему як набір гравців, пов'язаних між собою фінансовими договорами.

Деякі країни настільки вбудовані в світову фінансову систему, що негативні потрясіння, які виникають в "вузлах" можуть відгукнутися хвилиною по всій світовій еко-

номії. Аналітики навіть ввели термін "занадто взаємопов'язаний, щоб збанкрутувати" [16], яким позначаються учасники ринку (фінансові організації та країни), які настільки вбудовані в мережу, що створюють системний ризик. Це означає, що їх банкрутство створить загрозу стабільності всієї фінансової системи. Через кілька років після початку нинішньої глобальної фінансово-економічної кризи стало очевидно, що для гарантування фінансової стабільності важливе розуміння того, як слід визначати і вимірювати взаємозалежність і як вона пов'язана з концепцією системного ризику.

Серед вітчизняних дослідників інструментарій мережного аналізу знайшов своє використання в розробках Мельник Т.М. [17]. Так, методи Data Mining, зокрема нейронні мережі слугували для аналізу впливу зміни валютного курсу на динаміку експортно-імпортних потоків. Самоорганізовані карти Кохонена були використані для обґрунтування стратегічних напрямів розвитку українського експорту на основі кластерної моделі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Всебічний та складний характер розвитку міжнародної економіки та відкритих економік як її складових зумовлює до модернізації освітньої підготовки економістів – міжнародників. Ключовими проблемами є посилення взаємозв'язку між теорією та практикою міжнародної економіки та дотичних до неї дисциплін (баланс між нормативним та позитивним підходом) та пошук адекватного методологічного та методичного інструментарію для пояснення процесів міжнародної економічної статистики та динаміки (врахування методологічного еklektизму). Окреслюючи пріоритети в інструментарії аналізу сучасної міжнародної економіки, стану і тенденції розвитку світогосподарських зв'язків в умовах поглиблення процесів міжнародної глобалізації та регіональної інтеграції, прискорення інтернаціоналізації господарського життя, доцільно то такими міждисциплінарні підходи.

Перспективи подальших досліджень можна визначити в контексті використання системної аналітики у сфері глобальної економіки, зовнішньоекономічної діяльності для потреб державного сектора, приватних корпорацій. Застосування сучасного інструментарію мікро- та макроекономіки, неоінституціоналізму, міжнародного менеджменту, соціології, економіко-математичного моделювання, мережного аналізу, багатовимірних статистичних методів компаративного аналізу дозволить отримати підґрунтя для формування об'єктивного та комплексного розуміння природи та механізмів трансформацій світогосподарських зв'язків з метою розробки ефективної стратегії і тактики інте-

рації відкритих економік і їх господарюючих суб'єктів у міжнародний економічний простір.

Список використаних джерел

1. Михеев В. Н., Бондаренко И. Г. К вопросу о методологии экономического анализа / В. Н. Михеев, И. Г. Бондаренко // Проблемы современной экономики, 2012. – № 2 (42). – С. 59-62.
2. Савельев Е.В. Міжнародна економіка/С.В Савельев./ 3-тє вид., К.: Знання, 2008. – 622 с.
3. Иноземцев В.Л. Демократия и модернизация: к дискуссии о вызовах XXI века/ В.Л. Иноземцев /Центр исследований постиндустриального общества– М.: Издательство "Европа", 2010. – 318 с.
4. Sakaya T. The Knowledge-Value Revolution or a History of the Future. – N.Y., Tokyo, London, 1991. – 234 p.
5. Фукуяма Ф. Доверие [Текст] / Ф. Фукуяма; пер. с англ. Д. Павлова [и др.] – М.: АСТ; М.: Хранитель, 2006. – 730 с.
6. Друкер, Питер Ф. Эпоха разрыва. Ориентиры для нашего меняющегося общества [Текст] / П. Ф. Друкер; пер. с англ. и ред. Б. Л. Глушак. – М.: СПб.; К.: Вильямс, 2007. – 323 с.
7. ЮНКТАД, Доклад о мировых инвестициях, 2011 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/investments2011.pdf>. UNCTAD, World investment report 2011, available at: <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/investments2011.pdf>.
8. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты [Текст]: манифест современной институциональной экономической теории / Д. Ходжсон; пер. с англ. М. Я. Каждан; науч. ред. пер. В. И. Маевский; Центр эволюционной экономики. – М.: Академия народного хозяйства при Правительстве РФ: Дело, 2003. – 464 с.
9. Белоусов К. Ю. Устойчивое развитие компании и корпоративная устойчивость: проблемы интерпретации/ К. Ю. Белоусов // Проблемы современной экономики– 2012 – №4 (44) – С. 120–123.
10. Головкин М.В. Институционально-эволюционный подход к исследованию развития национально-экономической системы/ М.В. Головкин // Вопросы управления – 2011 – Выпуск №4(17) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vestnik.uapa.ru/ru-ru/issue/2011/04/07/>
11. Nelson R., Winter S. An Evolutionary Theory of Economic Change. – Harvard Univ. Press, Cambridge, 1982. – 631 p.
12. Любимова Т.А. Нанозкономика как исходный уровень анализа экономических отношений / Т.А.Любимова // Вестник ИрГТУ. – 2009. – №2. – С.88-97.
13. Дуброва Т.А. Статистический анализ и прогнозирование экономической динамики: проблемы и подходы/ Т.А. Дуброва// В кн.: Методология статистического исследования социально-экономических процессов / Отв. ред.: В. Г. Минашкин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – С. 110-138.
14. Голиков А.П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів: Навчальний посібник.-3-тє вид., переробл.і доповн. –К.: Знання, 2009. – 222с.
15. Gai, Prasanna, and Sujit Kapadia, 2010, "Contagion in Financial Networks", "Proceedings of the Royal Society A", Vol. 466, №2120. – pp. 2401–2423.
16. Камелия Миною. Сеть, из которой не вырваться/ Миною Камелия //Финансы и развитие. Ежеквартальный журнал Международного валютного фонда.–2012–Выпуск49–№3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2012/09/pdf/rd0912r.pdf>
17. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: [монографія] / Тетяна Миколаївна Мельник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 396 с.

Надійшла до редколегії 10.09.14

Л. Кудырко, канд. экон. наук, проф.
Киевский национальный торгово-экономический университет, Киев

ПРЕОДОЛЕНИЕ "ИНФОРМАЦИОННЫХ РАЗРЫВОВ" В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ ЭКОНОМИСТОВ-МЕЖДУНАРОДНИКОВ

В статье осуществлен анализ соответствия методологического наследия теории макро-и микроэкономики вызовам современного мирохозяйственного развития. Аргументировано положение о необходимости расширения методологического инструментария для анализа новейших процессов и явлений на наднациональном уровне. Обоснована целесообразность усиления междисциплинарного подхода в их оценке, что обеспечит формирование более объективного и комплексного понимания природы и механизмов трансформации международных экономических связей в современную эпоху, а соответственно, и повышение качества профессиональной подготовки экономистов-международников.

Ключевые слова: микроэкономика, макроэкономика, стандартная модель economics, институционально-эволюционный анализ, экономическая генетика, нанозкономика, междисциплинарный подход.

L. Kudyрко, PhD in Economics, Professor
Kyiv National University of Trade and Economics (KNUTE), Kyiv

OVERCOMING THE "INFORMATION GAP" IN EDUCATIONAL TRAINING OF INTERNATIONAL ECONOMISTS

The article analyzes the approaches to compliance methodological heritage of macro-and microeconomics theory to modern economic development challenges. Thesis about need of the methodological tools extension for the analysis of new processes and phenomena at the supranational level is argued. The expediency of strengthening interdisciplinary approach in their evaluation, which will provide a more objective and comprehensive understanding of nature and mechanisms of transformation of international economic relations in the modern era, and thus will improve the quality of professional training of international economists is substantiated.

Keywords: microeconomics, macroeconomics, the standard model of economics, institutional and evolutionary analysis, economic Genetics, nanoeconomics interdisciplinary approach.